

консультаційної та психологічної допомоги в університеті, є: бюджет вільного часу студента, стиль життя студентських груп і їх формальних лідерів, стан навчально-матеріальної бази університету, наявність можливостей для творчої роботи і самовдосконалення, матеріально-побутові умови життя студентів. Важливою передумовою професійного розвитку особистості студента є його спрямованість, що проявляється у професійних установах і ціннісних орієнтаціях.

Використані джерела:

1. Закон України “Про зайнятість населення” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст.243) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}.
2. Кодекс законів про працю України {Зактверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375}.
3. *Кениг В. А.* Становление профессиональной идентичности у работающих студентов. – М., 2008. – С. 11-13.
4. *Неушова Є. В.* Доля випускників ВНЗ / Є. В. Неушова // Газета “От и до”. – 2010. – № 2 від 20.01. – С. 2-3.
5. <http://www.dipsm.org.ua/all/17047> - Державний інститут сімейної та молодіжної політики.

Качан А. Н. *Влияние вторичной занятости на профессиональное образование студентов.*

Статья направлена на изучение структуры вторичной занятости студентов и выяснения ее значение для их профессионального самоопределения, мотивацию и адаптацию в трудоустройстве.

Ключевые слова: *вторичная занятость, профессиональное самоопределение, высшее профессиональное образование, мотивация труда.*

Kachan H. M. *Influence of secondary employment for vocational education students.*

The article aims to explore the structure of the secondary employment of students and determine its relevance to their professional self-motivation and adaptation in employment.

Keywords: *secondary employment, professional self, higher professional education, labor motivation.*

МАКРОЕКОНОМІКА

УДК 330.34:336.27

Шевчук Ю. А.

**ДВНЗ “Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана”**

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У статті дана характеристика принципів, важелів та інструментів фінансово-кредитного механізму, що стимулюють інноваційний розвиток національної економіки. На основі системного аналізу діяльності інноваційних господарств автором проведена порівняльна характеристика джерел фінансування підприємств.

Ключові слова: *фінансово-кредитний механізм, податковий кредит, інвестиційна знижка, венчурний фонд, “бізнес ангел”.*

Теоретичні надбання економістів з приводу фінансово-кредитного стимулювання інноваційної діяльності не надто багаті на предмет розуміння принципів та меж його застосування. Здебільшого під цією дефініцією мають на увазі сукупність інструментів фінансово-кредитної підтримки підприємств. Термін “механізм” пішов з технічних наук та означає певну систему тіл. Призначенням механізму є перетворення руху одного або декількох тіл в спрямовані рухи інших тіл. Тому використання поняття “фінансово-кредитний механізм” в економіці передбачає реальне функціонування певної системи елементів в рамках суспільно-економічних відносин.

Проблематика функціонування фінансово-кредитного механізму інноваційного розвитку висвітлюється переважно в працях зарубіжних авторів: Р. Лукаса, Р. Харрода, Й. Шумпетера, Д. Кларка. Значний вклад у дослідження фінансово-кредитного механізму та його складових елементів внесли Ю. П. Авдіянц, М. С. Атлас, Н. І. Валенцева, В. В. Земсков, В. С. Пашковський, М. А. Пессель, В. І. Рибін та ін. Є певні напрацювання та здогадки у працях Л. Н. Салімова, Ю. М. Бажала, А. М. Поддєрьогіна, М. Д. Корінько, М. І. Крупки, В. П. Москаленка, С. В. Онишко, С. С. Шумської, Л. І. Федулової.

Методологічну основу дослідження фінансово-кредитного механізму стимулювання інноваційних процесів доцільно формувати на принципах системного підходу, тобто: досліджувати фінансово-кредитний механізм як діяльність щодо застосування відповідних важелів впливу на економічних суб'єктів з метою підвищення їх зацікавленості у ресурсному забезпеченні інноваційних проектів [7]. Результатом має стати зростання конкурентоспроможності національного виробника на міжнародному ринку. В рамках обраної методології пропонуємо визначити інновації як матеріалізований результат від інвестування коштів у розроблення нового продукту, технології чи нові форми обслуговування тощо. Інвестиції в основний капітал не тільки сприяють заміні фізично та морально застарілого устаткування для забезпечення розширеного відтворення, а й визначають темп оновлення основного капіталу, як основи конкурентоспроможності продукції.

Основними принципами та ознаками фінансово-кредитного механізму національної економіки, що націлений на інноваційний розвиток, має бути:

- множинність та конкурентність джерел фінансування;
- методи та інструменти акумуляції необхідних коштів не мають нести значного фіскального навантаження на більш традиційні, в технологічному сенсі, види економічної діяльності;
- адекватність фінансово-кредитного механізму – відповідність важелів стимулювання інноваційного розвитку реальному стану економіки;
- логічність, прозорість та вірна правова оцінка механізмів та інструментів фінансування інноваційних проектів;
- комплексність та мобільність фінансових ресурсів щодо руху від одного пріоритетного напрямку прикладання суспільних сил до іншого. Інноваційний капітал повинен бути готовим брати на себе ризики та мігрувати в невідоме середовище без підтримки контрагентів;
- основною ознакою ефективності фінансово-кредитного механізму є стабільне зростання об'єму фінансових ресурсів та віддачі від вкладення в інноваційні проекти;
- чітко визначені рамки функціонування спекулятивного капіталу та тіньових

схем в рамках програм підтримки інновацій;

– врахування циклічності інноваційного процесу.

З приводу останнього, потрібно виділити низку етапів, з котрих складається фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку:

1) Механізму акумуляції коштів, сукупність джерел надходження коштів;

2) Механізму фінансової оцінки та відбору інноваційних проектів;

3) Механізму моніторингу та захисту прав власника коштів;

4) Механізму повернення (амортизації) коштів та оцінки ефективності використання ресурсів.

У своїй монографії “Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України” М. І. Крупка зазначає, що до головних компонентів фінансово-кредитного механізму належать фінансово-кредитні методи, форми і важелі, а також правове, нормативне та інформаційне забезпечення. М. І. Крупка, виділяє фінансове стимулювання, що включає бюджетні стимули та податкові пільги. З точки зору ж впливу на соціально-економічний розвиток автор виділяє дві підсистеми: фінансово-кредитне забезпечення і регулювання [3, с. 59-61]. Ми погоджуємось з М. І. Крупкою в плані методологічного підходу до вивчення фінансово-кредитного механізму. На нашу думку, інноваційна діяльність це певним чином праця. Фінансово-кредитне забезпечення є предметом праці, а фінансово-кредитне регулювання – фактором, що впливає на засоби праці. При цьому зазначимо, що фінансове забезпечення суб’єктів господарювання може відбуватися в різних формах, але саме державна політика фінансово-кредитного регулювання буде чи стимулюючою чи санкціонуючою для підприємств і впливатиме на їх вибір тієї чи іншої моделі економічної поведінки.

Зазначимо, що фінансове забезпечення інноваційної діяльності власними коштами має ряд переваг перед іншими засобами, що вказує на першочергову потребу стимулювання саме цих інструментів (див. табл. 1): фінансова стійкість за рахунок додатково сформованого з прибутку власного капіталу; висока норма прибутку до інвестованого капіталу за рахунок відсутності потреби в сплаті відсотків за позикою; спрощений механізм прийняття управлінських рішень та відсутність зовнішнього моніторингу; істотне зниження ризику банкрутства.

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика джерел фінансування
інноваційного підприємства**

Показники	Власні кошти (прибуток)	Кредитні ресурси	Вітчизняні та іноземні інвестиції	Бюджетні та позабюджетні фонди	Національні і закордонні фонди
Вплив на фінансову стійкість	<i>Незначний</i>	<i>Значний</i>	<i>Помірний</i>	<i>Помірний</i>	<i>Помірний</i>
Вплив на управлінські рішення	<i>Відсутній</i>	<i>Незначний</i>	<i>Значний</i>	<i>Незначний</i>	<i>Незначний</i>
Норма прибутку на інвестований капітал	<i>Висока</i>	<i>Низька</i>	<i>Низька</i>	<i>Помірна</i>	<i>Помірна</i>
Ризик банкрутства та втрати майна	<i>Помірний</i>	<i>Високий</i>	<i>Високий</i>	<i>Помірний</i>	<i>Помірний</i>

Показники	Власні кошти (прибуток)	Кредитні ресурси	Вітчизняні та іноземні інвестиції	Бюджетні та позабюджетні фонди	Національні і закордонні фонди
Вплив контролюючих органів	<i>Відсутній</i>	<i>Помірний</i>	<i>Значний</i>	<i>Значний</i>	<i>Помірний</i>

Фінансування за рахунок запозичених коштів зменшує базу оподаткування підприємства, тому-що відсоткові платежі є складовою валових витрат. Проте запозичені кошти у фінансових корпорацій та приватних інвесторів несуть для підприємства безліч ризиків, в тому числі високий ризик банкрутства та втрати майна, складні умови сплати позики, а також ризик прийняття невірних управлінських рішень, наприклад у разі втручання інвестора у господарську діяльність підприємства. Окрім того, забезпечення захисту прав акціонерів безпосередньо впливає на оцінку стандартів корпоративного управління в компаніях й відтак і на інвестиційну привабливість та їх вартість.

До прикладу, розглянемо структуру витрат на НДДКР країн світу та розмір витрат, що припадає на одного жителя країни в 2011 році (див. таблицю 2).

Таблиця 2

Структура витрат на НДДКР за основними джерелами фінансування та співвідношення витрат на одного жителя в 2011 році

Країна	Джерела фінансування			Витрати на одного жителя (EUR)
	Бізнес-сектор	Державний сектор	Кошти іноземних інвесторів	
Англія	44.6%	32.2%	17.0%	495.9
Німеччина(1)	65.6%	30.3%	3.9%	901.4
Італія(1)	44.7%	41.6%	9.8%	325.9
Франція(1)	53.5%	37.0%	5.7%	690.6
Данія	60.2%	27.6%	8.7%	1,337.4
Фінляндія	67.0%	25.0%	6.5%	1,332.7
Швеція	58.2%	27.5%	10.9%	1,389.0
Чехія	46.9%	37.0%	15.2%	273.0
Польща	28.1%	55.8%	13.4%	74.2
Румунія	37.4%	49.1%	12.1%	30.7
Хорватія	38.2%	48.2%	11.6%	76.2
Росія	27.7%	67.1%	4.3%	104.5
Україна	52.9%	1.0%	0.4%	30.5
США(2)	61.6%	31.3%	-	936.7
Японія(2)	75.3%	17.7%	0.4%	951.4

(1) – данні за 2010 рік;

(2) – данні за 2009 рік.

Згідно даних Європейської комісії зі статистики [9], на підприємства економічно розвинених країн світу припадає від 44,6% (Англія) до 75,3% (Японія) всіх коштів вкладених в інноваційну діяльність. А частка держави тримається в рамках 25-40%, виняток складає Японія – 17,7%. На фоні економічно провідних країн світу та

навіть країн-сусідів: Росії, Румунії, Польщі, – Україна виглядає скупко, лише 1% коштів на інноваційний розвиток виділено українськими урядовими організаціями. За офіційними даними фінансування інноваційної діяльності в Україні, обсяги вкладених ресурсів за 2012 рік склали 11 481 млн грн, з них: за рахунок власних коштів – 7 336 млн грн (63,9% всіх коштів), Держбюджету – 224 млн грн або 2%, коштів іноземних інвесторів – 995 млн грн або 8,7%. В останні роки збільшилась частка інвестицій за власний рахунок підприємств.

Найбільш оптимальну структуру фінансування НДДКР мають скандинавські країни, навіть розміри витрат на одного жителя в Швеції, Данії та Фінляндії подібні та складала більше 1 300 Євро у 2011 році. Це й же показник для України – трішки більше 30,5 Євро на одного мешканця, скільки ж приблизно і у Румунії. До слова, Польща в рік витрачає на НДДКР 74,2 Євро, Росія – 104,5 Євро, в обох випадках значну частку складають державні кошти. Одним з найбільш використовуваних у світі інструментом фінансування інноваційної діяльності є грант.

В умовах низької фінансової допомоги від держави та обмеженості власних ресурсів, єдиним доступним джерелом фінансової підтримки є банківський кредит. Одним із важливих напрямів підтримки інноваційної діяльності може стати державний механізм стимулювання комерційних банків до надання позик інноваційним підприємствам. З цією метою слід підтримувати іноземний інвестиційний потенціал, а також заохочувати приватні заощадження.

З точки зору економічної теорії кредитні інструменти вказують на існування певних кредитних відносин. Ми погоджуємось з тими вченими, що розділяють організаційний та економічний підхід до системи кредитного регулювання. Кредитні важелі діють у межах певного інструменту та визначаються певними умовами, конкретизують його функціонування (див. таблицю 3).

Таблиця 3

Реалізація організаційного та економічного підходів до кредитного регулювання

Організаційний підхід		Економічний підхід	
Методи	Важелі	Методи	Інструменти
Планування	Надання кредиту		вид кредиту
			забезпечення
строковість			
вартість кредиту			
розмір позики			
валюта кредиту			
Облік			спрямування кредиту
			об'єкт кредитування
Аналіз			сторони кредитного договору
			оцінка платоспроможності
Контроль	Використання кредиту	моніторинг використання коштів	
	Виплата кредиту	умови та графік виплати	
			дострокова виплата

Організаційний підхід		Економічний підхід	
Методи	Важелі	Методи	Інструменти
			санкції за несплату
	Репутація позичальника		формування кредитної історії

Організаційний підхід базується на управлінських функціях, етапи процесу кредитування виступають у якості кредитних важелів. А економічний підхід до кредитного регулювання передбачає, що етапи процесу кредитування виступають у якості кредитних методів в залежності від котрих передбачаються певні інструменти кредитного процесу, які є до того ж умовами фінансування діяльності суб'єктів господарювання.

На наш погляд, розподіл фінансово-кредитного механізму національної економіки на складові частини є досить умовним, адже всі його складові тісно пов'язані. Поверхневий підхід до механізму дозволяє виділити такі складові: грошово-кредитну, валютну, банківську, інвестиційну, бюджетну, фіскальну, фондову та страхову. Нижче наведено структуру важелів фінансово-кредитного механізму інноваційного розвитку.

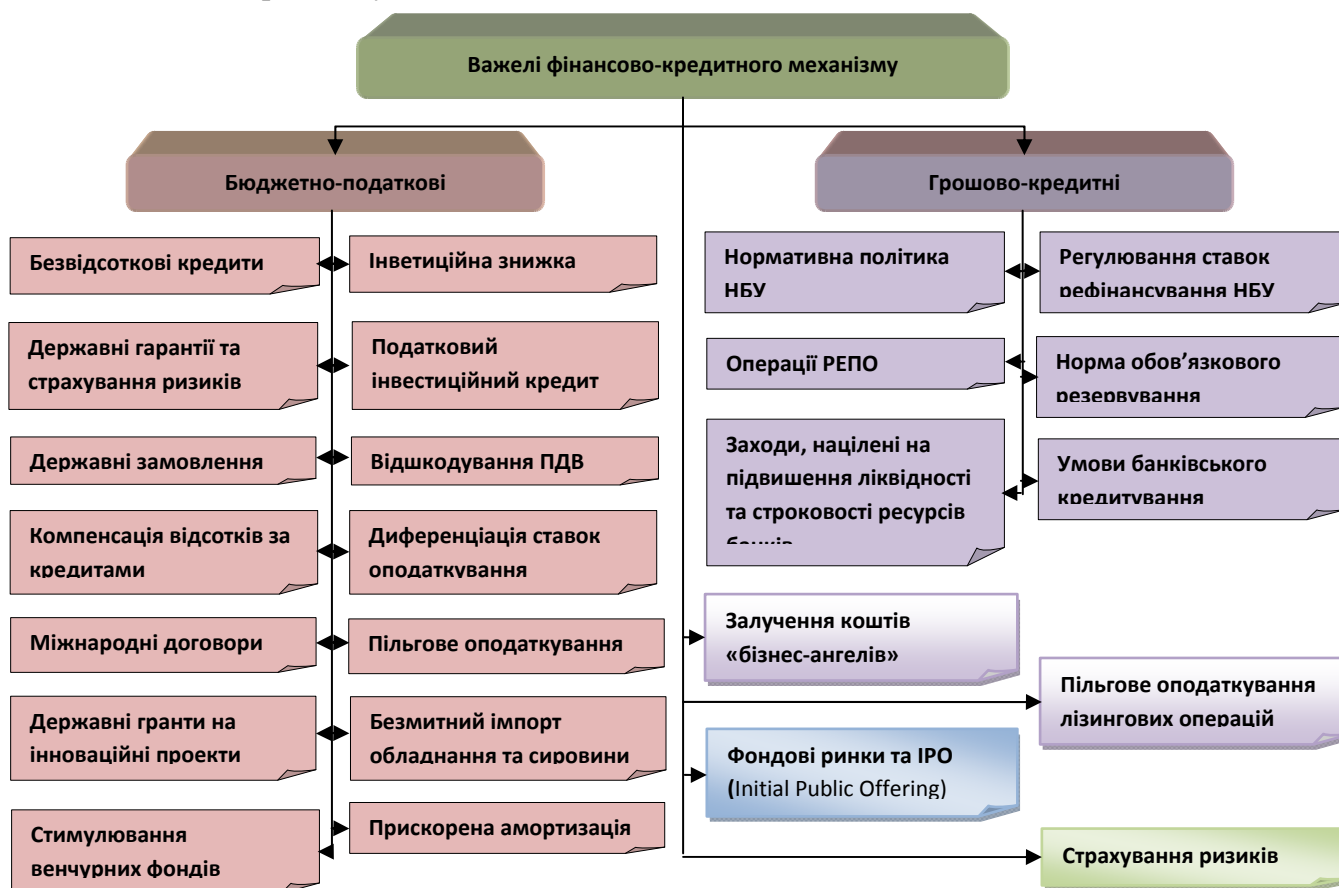

Рис. 1. Важелі фінансово-кредитного механізму стимулювання інноваційної діяльності

Перспективними фінансово-кредитними інструментами стимулювання інноваційного розвитку є: податковий науковий та інвестиційний кредит – як вирахування витрат на НДДКР та суми інноваційного інвестування з оподаткованої суми доходу підприємців; податкові преференції для наукоємних та

екологоорієнтованих підприємств; інновації на рекреацію ресурсів регіону.

Згідно до результатів огляду світового ринку венчурного капіталу аудиторської компанії Ernst&Young у 2012 році, спад обсягу венчурних інвестицій побив рекорд, впавши до рівня 2009 року. Обсяг венчурних інвестицій зменшився на 20% у порівнянні з 2011 роком до 41,5 млрд доларів США, окрім того, спаду зазнало число раундів та середній обсяг одного раунду фінансування. Відображенням тенденцій інвестиційної сфери стало зниження в 2011 році числа венчурних фондів на 13% до 280, а також їх вартості на 31% до 29 млрд доларів США [8]. Світові тенденції вказують на зростання корпоративних інвестицій. Таким чином компанії вкладають кошти і купують венчурні компанії, щоб заповнити прогалини у своїй стратегії і компенсувати недолік інноваційного потенціалу.

Вартою уваги альтернативою банківському ринку є активізація обертання на фондовому ринку емітованих інноваційними підприємствами цінних паперів, що дозволяє залучати фінансові ресурси за меншою ціною. Націлена на інноваційний розвиток грошово-кредитна сфера потребує запровадження монетарних інструментів стимулювання економічної активності. Зазначимо, використання похідних інструментів зменшує вплив економічних ризиків та активізує складний процес перерозподілу грошових ресурсів.

Послідовник Г. Менша, американський економіст Р. Фостер зазначав про існування технологічного розриву. Процес фінансування інновацій потребує постійного моніторингу та аналізу, задля визначення якому саме відрізку логістичної кривої відповідає наявна технологія чи продукція та перспективні новації, можливо навіть в зовсім інших сферах діяльності, аби вчасно спрямувати ресурси на їх освоєння. На наш погляд, тут виникає логічна закономірність, сутність якої в тому, що ймовірність отримання коштів із фінансових джерел зростає з рівнем готовності інноваційного продукту до освоєння, а рівень ризику залежить від стадії інноваційного процесу. У всьому світі частка інвестицій в компанії, що вже стали рентабельними, збільшилася в 2012 році до 69% за кількістю угод (з 56% до 2006 року), і до 74% за обсягами інвестицій [8].

Проте є й інші суттєві зміни, на етапі створення підприємства під інноваційний проект (стартапу) на зміну венчурним фондам прийшли “бізнес-ангели” – приватні інвестори, що вкладають гроші в стартапи в обмін на повернення вкладень та долю в капіталі. Наразі, невеликі, але з кожним роком все більш зростаючі групи інвесторів рухаються в напрямку утворення організованої мережі, щоб спільно брати участь в пошуку об’єктів інвестицій і об’єднання капіталів. Тому державним органам варто задуматись про пільгові преференції та правовий захист діяльності “бізнес-ангелів”, створення свого роду зони преференційного розвитку може стати вагомим каталізатором інноваційної перебудови економіки і в Україні.

В рамках усунення суспільно-економічних протиріч, страхування фінансових ризиків стало поширеною послугою в економічно провідних країнах світу. Така практика сприяє розширенню клієнтської бази і дозволяє залучати додаткові фінансові ресурси компаній. Нажаль, об’єктивних передумов для розвитку страхування в Україні немає. Відповідю може стати вірно обрана схема державно-приватного партнерства.

В перспективі, доцільним для країни є сценарій довгострокової конкурентоспроможності Л. М. Гохберга та Т. Є. Кузнєцової, що передбачає:

– поступову відмову держави від управління технологічним процесом;
– повномасштабне “налаштування” бізнес-середовища (з залученням як державних, так і ринкових механізмів стимулювання інновацій);
– створення інститутів розвитку, формування та капіталізація інфраструктури, підтримка “інноваційного середовища”;
– зміну пріоритетів бюджетної політики; здійснення бюджетного маневру. Ми погоджуємось з авторами, що ключове завдання держави в інноваційній економіці – стати надійним модератором мережових взаємодій, державно-приватних партнерств, інвестором в об’єкти сучасної інфраструктури [2, с. 40-46].

Висновки з проведеного дослідження: Стимулюючий характер фінансово-кредитного механізму інноваційного розвитку полягає у підтримці високоефективних або соціально виправданих проектів, а податкові пільги можуть надаватися для фінансування заходів з розвитку нових високотехнологічних виробництв. Інновації вимагають заздальгідь сприятливого соціально-економічного середовища, яке передбачає тривалі горизонти планування, а функціонування фінансово-кредитного механізму має гармонічно вписуватись в систему діючих інститутів та ефективно усувати суперечності суспільного розвитку.

В ході аналізу основних важелів фінансово-кредитного механізму було визначено досить перспективним для будь-якої країни світу налагодження співпраці з мережею “бізнес-ангелів” та необхідність запровадження дієвих інструментів стимулювання інноваційного розвитку в Україні, в першу чергу: податкового інвестиційного кредиту, системи страхування ризиків, прискореної амортизації та державних грантів.

Порівняльна характеристика джерел фінансування інноваційного підприємства показала, що вибір на користь того чи іншого інструменту має робитися на основі системного аналізу підприємства та умов реалізації конкретного інноваційного проекту під який залучаються кошти. А для підприємства обмеженого у власних коштах, державні та недержавні цільові фонди є більш перспективними та бажаними партнерами.

Використані джерела:

1. Балацкій Е. В. Механизм взаимоотношений инноваций и экономического роста // Капитал страны, 03.04.2011. – 27 с.
2. Гохберг Л. М., Кузнецова Т. Е. Стратегия-2020: новые контуры инновационной политики // Форсайт. – 2011. – Т. 5. – № 4. – С. 40-46.
3. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. – 608 с.
4. Лук'яненко Д. Г., Губський Б. В., Мозговий О. М. та ін. Міжнародна інвестиційна діяльність: підручн. / за ред д-ра екон. наук, проф. Д. Г. Лук'яненка. – К. : КНЕУ, 2003. – 387 с.
5. Микитюк П. П. Аналіз впливу інвестицій та інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства : монографія. – Тернопіль : Економічна думка, Тернопільський національний економічний університет, 2007. – 296 с.
6. Пересада А. А., Майорова Т. В. Управління банківськими інвестиціями : монографія / А. А. Пересада, Т. В. Майорова. – К. : КНЕУ, 2005. – 388 с.
7. Пишк Б. І. Теоретичні засади фінансово-кредитного стимулювання інноваційних процесів – “Економічні науки”. – Серія “Облік і фінанси”. – Випуск 6 (24). – Ч. 2. – 2009.

8. Ernst & Young Global venture capital insights and trends report 2013 – <http://www.ey.com/GL/en/Services/Strategic-Growth-Markets/Global-VC-insights-and-trends-report-2013>
9. The official website of the European Commission – [ec.europa.eu – http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=rd_e_gerdfund&lang=en](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=rd_e_gerdfund&lang=en)

Шевчук Ю. А. Финансово-кредитный механизм инновационного развития.

В статье дана характеристика принципов, рычагов и инструментов финансово-кредитного механизма, что стимулируют инновационное развитие национальной экономики. На основе системного анализа деятельности инновационных хозяйств автором проведена сравнительная характеристика источников финансирования предприятий.

Ключевые слова: финансово-кредитный механизм, налоговый кредит, инвестиционная скидка, венчурный фонд, “бизнес ангел”.

Shevchuk U. A. Financial- credit mechanism innovation development.

The article provides a description of the principles, tools and instruments of financial-credit mechanism that stimulates innovative development of the national economy. Author conducted a comparative description of sources of financing enterprises based on a systematic analysis of innovative companies.

Keywords: financial-credit mechanism, tax credit, investment discount, venture fund, “business angel”.